

Erhard Oeser, *Das Abenteuer der kollektiven Vernunft. Evolution und Involution der Wissenschaft*, Berlin und Hamburg 1988, Verlag Paul Parey, ss. 226, cena 48 DM, ISBN 3-489-63134-X.

Omawiana książka E. Oesera, „Przygoda kolektywnego rozumu. Ewolucja i inwolucja w nauce” wiąże się ściśle z poprzednią książką tego autora pt. „Psychozoikum. Ewolucja i mechanizm ludzkiej zdolności poznawczej”. Przedstawiono w niej rozwój tzw. drugiego stopnia ewolucjonistycznej teorii poznania. W koncepcji tej rozważa się powstanie nauki w świadomości człowieka i jej wpływ na dokonujące się wciąż przekształcanie przyrody. Jako podstawowe swoje założenia przyjmuje autor główne tezy pierwszego stopnia ewolucjonistycznej teorii poznania. E. Oeser zajmuje się tu przede wszystkim konstrukcyjną stroną ludzkiego poznania. W toku ewolucji hominidów pojawił się bowiem aparat poznania, którego zakres działania był szerszy niż potrzeby zwykłego przeżycia w sensie czysto biologicznym. Umożliwiło to stopniowy rozwój w kierunku powstania wiedzy naukowej. Wiedza ta przełamywała powoli wąskie granice „mesokosmosu”, a więc świata „średniego wymiaru”, do którego był przystosowany pierwotnie człowiek w wyniku procesów ewolucji biologicznej. Początki myślenia naukowego sięgają daleko w przeszłość, aż do ewolucji hominidów. „Prawdziwa” nauka pojawia się jednak znacznie później. Preteoretyczna indukcyjna nauka rozwinęła się po raz pierwszy w starożytnym Egipcie i Babilonii oraz równoległe w Indiach, Chinach i prekolumbijskiej Ameryce. Nauka grecka miała już odmienny charakter, gdyż oparta była na myśleniu spekulacyjnoteoretycznym. Współczesna wiedza o charakterze przyrodniczo-eksperymental-

nym opiera się już na aksjomatycznych teoriach dedukcyjnych. Nauka pozostaje nadal jedynym racjonalnym typem aktywności ludzkiej, wykazującym ciągły postęp.

Książka E. Oesera obejmuje wprowadzenie, dziewięć rozdziałów oraz spis literatury, skorowidz rzeczowy i osobowy. W rozdziałach tych przedstawia się szczegółowo drugi stopień ewolucjonistycznej teorii poznania. Na treść książki składają się następujące rozdziały: „Przekroczenie mesokosmosu: początek przygody”, „Powierzchnia zjawisk: ilość i jakość”, „Istotny problem w przyrodzie: przyczynowość i eksperyment”, „Koniec ducha Laplace’a: przyczynowość i prawdopodobieństwo”, „Ewolucja metody naukowej”, „Naturalny system wiedzy jako topologia pokrewieństwa metodologicznego”, „Zwycięstwo nad przyrodą: ewolucja aparatów i maszyn”, „Skutki zwycięstwa: ewolucja zła”, „Inwolucja nauki: koniec przygody?”. Wiele uwagi poświęca autor narastającej inwolucji w nauce i społeczeństwie, które są wynikiem istniejącego skrajnego przystosowania i sukcesu.

Książka E. Oesera stanowi bardzo interesującą lekturę dla polskich czytelników. Przedstawia ona wnikliwie złożoną ewolucję ludzkiej wiedzy. Opisuje też główne współczesne zagrożenia ludzkości i dalszego rozwoju nauki. Zapoznanie się z tą książką wnosi nowe elementy do dotychczasowej wiedzy biologów i humanistów.

E. Kośmicki (Poznań)